

eul_wid: nys-aa

Ψευδο-Διοσκουρίδης · Pseudo-Dioscorides

On Animals That Emit Venom, Including the Rabid Dog

Περὶ τῶν ζώων τῶν δηλητηριωδῶν

Period: Ῥωμαϊκή Roman

Dialect: Κοινή τεχνική Technical Koine

Domain: Ἱατρική Medicine

Format: Πραγματεία Treatise

[ΠΕΔΑΝΙΟΥ ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ] ΠΕΡΙ ΙΟΒΟΛΩΝ, ΕΝ ΩΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΛΥΣΣΟΝΤΟΣ ΚΥΝΟΣ. ΤΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟ Ν.

Pr (t) Τὸν μὲν περὶ τῶν ἰοβόλων ζώων καὶ θανασίμων φαρμάκων λόγον προτιθέμεθα διελθεῖν εἰς συμπλήρωσιν τοῦ θεραπευτικοῦ τρόπου. Καὶ γὰρ οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἥσσον ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς ἰατροῦουσιν· ἐπειδὴ περ καὶ κινδύνων καὶ περιωδυνῶν καὶ ἀλγηδόνων καὶ πλείστων ἄλλων κακῶν ἀπαλλάσσεσθαι τοὺς ἀνθρώπους συμβαίνει διὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραδιδομένων. Κατὰ δὲ τῶν ἀνωτάτω μερίζεται διχῇ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ προαναπεφώνηται· καὶ ὁ μὲν περὶ τῶν ἰοβόλων προσαγορεύεται θηριακός· ὁ δὲ περὶ τῶν θανασίμων ἀλεξιφάρμακος, ὃν τάξαντες δὴ προδείξομεν τὰ εἰωθότα παρακολουθεῖν· τὰ τε δυνάμενα βοηθεῖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν. Δεῖ δὲ πάντα πρόχειρα τὸν τεχνίτην ἔχειν, διὰ τὸ κατεπεῖγιν πολλάκις τὴν χρεῖαν· ὀλίγα μὲν γὰρ καὶ τῶν ἰοβόλων καὶ τῶν θανασίμων σχολαίους καὶ ἐξ ἀναβολῆς φέρει τοὺς κινδύνους, τὰ πολλὰ δὲ εὐθέως· καὶ οἱ δι' ἔμφυτον πονηρίαν ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις ἀνυπέρθετον τὸ κακὸν ἀπεργάζεσθαι βούλονται· καὶ οἱ διὰ μοχθηρὰν συνείδησιν ἢ χαλεπὴν περίστασιν ἐκουσίως προσενηγάμενοι θανάσιμα, εἴτα φωραθέντες ἢ μετανοήσαντες, ὀξυτάτης δέονται βοηθείας· καὶ πολέμιοι δὲ τόξα χρίοντες καὶ βέλη, καὶ φρέατα καὶ πηγὰς δηλητηρίοις διαφθείροντες φαρμάκοις, ἀνυπέρθετον μηχανῶνται τοῖς ἐναντίοις τὸν θάνατον. Ἐφ' ὧν δὲ οὐκ εὐθύς, ἀλλ' ἐς ὕστερον ἀπαντᾷ τὸ κακὸν πέφυκεν, εἰ μὴ παραχρῆμα προληφθεῖ τοῖς βοηθήμασιν, ἀνόνητος ἢ εἰσαῦθις ἐπικουρία, τῆς φθοροποιῦ δυνάμεως καταδραξαμένης τῶν σωμάτων. Διόπερ, οὐχ ὅπως ἔτυχε καὶ τὴν ἐν τούτοις ποιητέον ἐντρέχειαν, ἵνα, ὅπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἡ τέχνη παρέχη τοῖς ἀνθρώποις τὴν σωτηρίαν. Παρὰ μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ θεραπευτικοῦ μέρους ὑπελαμβάνετο οὗτος ὁ τρόπος· οἱ δὲ νεώτεροι αὐτὸν ἐχώρισαν, προφυλακὴν καὶ προφυλακτικὸν ὀνομάζοντες τοῦ δὲ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ θεραπευτικοῦ μέσον τάξαντες, μικρὰ καὶ παντάπασιν ἐπιπολαίῳ πλανηθέντες πιθανότητι. Φασὶ γὰρ γίνεσθαι τρεῖς καταστάσεις τοῖς ἀνθρωπίνους σώμασι· μίαν μὲν, καθ' ἣν ὑγιαίνουν· ἑτέραν δὲ, καθ' ἣν νοσοῦσι· τρίτην δὲ μέσσην ἐκατέρων, καθ' ἣν δοκοῦσι μὲν ὑγιαίνειν, εὐεμπτῶτως δὲ εἰς τὰ πάθη καὶ τοὺς κινδύνους ἔχουσι, διὰ τινὰ φθοροποιὸν ἐγκειμένην τοῖς σώμασι δύναμιν· ὥς ἐπὶ τῶν ὑπὸ κυνὸς λυσσῶντος δεδηγμένων θεωρεῖται, καὶ μήπω περιπεπτωκότων ὕδροφόβῳ· καὶ τῶν κανθαρίδας εἰληφότων, μήπω δὲ περιωδυνομένων ἢ δυσουρούντων. Ἀναλόγως οὖν ταύταις ταῖς τριῶν καταστάσεσιν εἰς τρία διηρῆσθαι (φασὶ) τὴν τέχνην· εἷς τε τὸ ὑγιεινὸν, ὃ δὴ

τηρητικόν ἐστὶ τῆς ὑγείας, καὶ εἰς τὸ προφυλακτικόν, ὅπερ κωλυτικόν ἐστὶ τῆς εἰς τὰς νόσους ἐμπτώσεως, καὶ εἰς θεραπευτικόν, δι' οὗ λύεται τὰ πάθη. Ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς πρῶτον μὲν, ὅτι κατὰ τὴν ἐπιβολὴν ταύτην οὐχὶ τρεῖς καταστάσεις περὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τέσσαρες εἶναι λέγονται· ὡς γὰρ εἰσὶ τινες, οἱ μήπω μὲν νοσοῦντες, ἐπιτηδείως δὲ πρὸς τοῦτο διακείμενοι διὰ τὴν ἐπικειμένην αἰτίαν, οὕτως εἰσὶ τινες, οἱ μηκέτι νοσοῦντες, μήπω δὲ τὴν ὑγείαν εἰληφότες· ὅπερ ἰδεῖν ἐστὶν ἐπὶ τῶν ὑπογυίως ἀπηλλαγμένων τῆς νόσου, ἀναλήψεως δὲ καὶ ῥώσεως δεομένων· ἀλλ' ὅνπερ τρόπον ἢ ἐπιμέλεια τοῦ θεραπευτικοῦ μέρους τῆς τέχνης ἐστὶ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ προφυλακτικόν ὑπὸ τούτῳ τετάχθαι προσήκει· βοηθήμασι γὰρ χρώμεθα καὶ τοῖς σφοδροτάτοις ἐν τῇ προφυλακῇ, κατασχάσματος βαθυτέρῳ, καὶ καύσεσι, καὶ περικοπῇ, καὶ δηκτικοῖς ἐπιθέμασι, καὶ προποτισμοῖς, καὶ ἄλλοις πλείοσιν· ἀλλὰ γε οὕτως εἰσὶ τινες ἀγνώμονες, ὡς μηδὲ βοηθήματα καλεῖν τὰ προφυλακτικά· οὐ ῥάδιον εἰπεῖν καθ' ὃν τινα λόγον· καὶ τὸ ὄνομα μὲν γὰρ προφυλακῇ, καὶ ὁ τῆς ἐνεργείας δὲ τρόπος τοῦτο αὐτὸ πάντως βοήθημα ἀποδείκνυσι· πῶς δὲ οὐχ ὑποτάσσουσι τῇ διαιρέσει καὶ τοὺς ἐν ταῖς λοιμικαῖς περιστάσεσιν, οὕτω μὲν ἐαλωκότας πάθει, διακειμένους δὲ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείως πως διὰ τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀφορμὴν; Εἴποι δ' ἂν τις, καὶ τὴν τῶν ὑγιεινῶν παραγγελιῶν ἀγωγὴν οὐδὲν ἕτερον ἢ προφυλακτικὸν ὑπάρχειν· δυσπαθῇ γὰρ τὰ σώματα καὶ στερεὰ παρασκευάζειν πειρώμεθα, χάριν τοῦ δυσάλωτα γενέσθαι ταῖς νόσοις· τὸ δὲ κυριώτατον ῥητέον ἐστὶ, τὰ μέρη τῆς ἱατρικῆς οὐχὶ ταῖς καταστάσεσι τοῦ σώματος δεῖν διηρῆσθαι, ἀλλὰ φυσιολογεῖν διὰ τὸ σημειωτικὸν ἰδίᾳ ἕκαστον τῶν ἄλλων, ὡς ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ὑποδείκνυμεν. ^[70]

Pr (50) Πρὸς τούτους μὲν οὖν οὐ πλείονα ῥητέον. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον παρασημειωτέον, ὅτι καλεῖται μὲν ἀναιτιολόγητα τὰ ἀπὸ τῶν ἰοβόλων ζώων καὶ τὰ ἀπὸ τῶν θανασίμων συμβαίνοντα φαρμάκων. Διὰ τοῦτό γε καὶ παρατηρητικῆς τυγχάνει ἀναλογητικῆς τε τέχνης προσπεσούσης ἀπόρημα, καθ' ἣν δὴ ὁ λόγος πεπίστευται· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ καθάπαξ τοῦτο ἦν ἀληθές· ἀλλ' αἰεὶ τὸ παρέλκον καὶ μηδεμίαν χρεῖαν ἐπὶ τινα τῶν ἔργων παρεχόμενον, δυστόχαστον, καὶ τελέως ἀναιτιολόγητον ὑπάρχει κατὰ τὰς ιδιότητας· τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν θανασίμων φαρμάκων καὶ τῶν ἰοβόλων ζώων εἰωθὸς ἀποβαίνειν. Τὸ μέντοι εὐχρηστον εἰς τὰ ἔργα καὶ τὸ παρέχον τὰς τοῦ θεραπεύειν ἀφορμὰς, οὐτ' ἀκατάληπτόν ἐστιν, οὐτ' ἀναιτιολόγητον· καὶ μᾶλλον τις ὁρμώμενος ἀπ' αὐτοῦ, πίστιν καὶ παρρησίαν ἔχειν διεβεβαιώσατο περὶ τῆς καταλήψεως τῶν ἀδήλων· διαφέρουσι γὰρ ταῖς αἰσθήσεσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων, διὰ τὴν σμικρότητα, καταλήψεως δὲ ἐναργοῦς ἐξ ἀλλήλων τυγχάνουσιν· ἱκανῶς δὲ ἐφώδευσε τοὺς τρόπους Διοκλῆς ἐν τῷ πρὸς Πλείσταρχον ὑπομνήματι, γράφων ταῦτα κατὰ λέξιν. Γνοίη δ' ἂν τις τοῦτο καὶ ἐπ' ἄλλων οὐκ ὀλίγων καὶ ἐπὶ τῶν ἐχιδνῶν καὶ σκορπίων καὶ ἐτέρων τοιούτων, ἀτενίσας δὲ ὡς ἄδηλα καὶ μικρὰ τὸ γένος ὄντα, μεγάλων αἷτια κινδύνων καὶ πόνων γίνεται· ὧν οὐδὲ ἰδεῖν ἔνια ῥάδιον παρά τινα σμικρότητα καὶ ἰσχὺν ἀπολειπομένην αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἄλλων θηρίων· ὀπηλίκον γάρ τι νομίζειν τὸ μέγεθος, ὅσον ἀπὸ τῆς πληγῆς, τοῦ σκορπίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τῇ σαρκὶ λυμαινομένων; ὧν τὰ μὲν ἐστὶ ποιοῦντα πόνον ἰσχυρὸν, τὰ δὲ σήποντα, τὰ δὲ κτείνοντα συντόμως· ἢ τὸ διὰ τοῦ φαλαγγίου δῆγματος ἐνιέμενον καὶ ὅλον τὸ σῶμα διαπονούμενον; οὐδὲ γὰρ ἂν διαγνῶναι τὸ μέγεθος αὐτῶν δύναιτό τις, διὰ τὸ παντάπασιν εἶναι μικρόν. ^[95]

Pr (100) Ὅτι μὲν οὖν πρὸς τὰς διαθέσεις ταῦτά ἐστιν, ὠμολόγηται παρὰ πάντων· ὅτι δὲ καὶ ἀκριβῶς κατέληπται, τῷ τὴν δύναμιν αὐτῶν γενέσθαι τινὰ φθοροποιὸν, ἥτις καταμιγνυμένη τοῖς σώμασιν αἰτία τῶν συμβαινόντων κακῶν γίνεσθαι συγκεχώρηται, καὶ τοῦτο πεπίστευται. Καὶ οὐδεὶς ἂν οὕτως εὐρεθείη φιλόνεικος, ὡς ἄλλοθεν φῆσαι τὰς ὀχλήσεις καὶ οὐχὶ δι' ὕλης φθοροποιοῦ καθαπτομένης τῶν σωμάτων μόνων ἀπὸ μέρους συμπίπτειν. Τοῦτο δὲ ἦν τὸ πρὸς τὰ ἔργα τῆς τέχνης χρησιμεύοντα, κατὰ πᾶν ἔργον, τὸ ἔργον τοῦτο ποιοῦμενον ὑπαγορεύειν, ὥστε ἡμᾶς μηδὲ βλάπτεσθαι τι κατὰ πάντα ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ιδιότητα ἀκαταληψίας· τῆς κοινῆς

αίτίας καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι δυναμένης, βεβαίως κατειλημμένης. Διὸ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος, ἐπισκώπτων τὴν αὐθάδειαν τῶν ἐμπειρικῶν, αἰτίαν τοῖς ἀναιτιολογήτοις ἀνέθηκεν· οὐ συγχωρῶν αὐτοῖς, τὴν αἰτίαν τὴν ἐπαναβεβηκυῖαν καὶ καθολικὴν ἄληπτον ἐπὶ τῇ νόσῳ ὑπάρχειν· τῇ τε περὶ αἰτίων γραφῇ ταύτην διαλαμπρύνων· τῷ τε μὴ λέγειν, ἐπὶ τίνων ἀρκοῦμεθα τῇ τετριμμένη θεραπείᾳ, οἷον ἐπὶ τῶν θηριοδῆκτων καὶ θανασίμων, ἢ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρκεσθυσόμεθα τῇ παρατηρήσει, τῆς τῶν αἰτίων προσλήψεως χωριζόμενοι τελέως πρῶτον μὲν κατὰ γένος οὐκ ἀκατάληπτά εἰσιν· ὅτι μὲν γὰρ δύναμις ὑπάρχει φθαρτικὴ καὶ τῶν ὑποκειμένων ἀλλοιωτικὴ, καὶ τούτων κατὰ γένος, οὐ μὴν κατ' εἶδος ὑπογράφει θεραπείαν, δι' ἧς ταῦτα ἀμβλυντέον καὶ κατεργαστέον. Ὅτι δέ φησιν· ἦλθέ τις ἐφ' ὕδωρ γλυκὺ καὶ πότιμον, καὶ πρὸ τῆς παρατηρήσεως ἐπ' ἔμετον, διάτασιν τοῦ πεπληγότος ἢ δεδηγμένου μέρους ἀποθηλασμὸν, σικύας προσβολὴν, ἐκτομὴν καυτηρίων, φαρμάκων τὸ αὐτὸ δυναμένων ἐπίθεσιν, τὸ τελευταῖον ἀποκοπὴν τοῦ μέρους, ἀνελογίσαστο, τῶν πεφυκότων φαρμάκων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν φέρεσθαί τινα, τῇ ἐνιεμένη εἰς τὰ κατὰ βάθος ἐναντιοῦσθαι φθορᾷ. Ταῦτα μὲν οὖν, δι' ὧν εἴρηκεν Ἐρασίστρατος, πάντα εἴρηκε καλῶς καὶ τοῖς ἔργοις ἀκολουθῶς. Θαυμάζειν δέ ἐστιν ἐπὶ τῶν Μεθοδικῶν, οἵτινες οὐ συγχωροῦσιν, αἰτίαν εἶναι τὴν φθοροποιὸν ἐνιεμένην δύναμιν, τῶν ἀπ' αὐτῆς γινομένων ὀχληρῶν, ἀλλὰ τρόπον μόνον, ἀνοήτως οὕτω τῷ ὀνόματι προσέχουσι· φθοροποιὸς γὰρ καὶ παρ' αὐτοῖς ἄντικρυς ἡ ἐνιεμένη δύναμις προσαγορεύεται· τὸ δὲ φθοροποιὸν εἶναί τι, αἰτίας, οὐκ ἄλλου τινὸς ἔργον ἐστίν. Φασὶ δὲ τὸ μὲν ὄνομα τὸ μάρσιππος καὶ τὸ ἀνακαλύπτειν τοῖς λοιποῖς πᾶσι παραπλήσιον ὑπάρχειν, ἐφ' ὧν μέρη τινὰ τῶν λέξεων οὐχ ὅτι κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ κατὰ ψιλὴν περιείληπται τὴν ἐκφορὰν· ἔν τε γὰρ τῷ μάρσιππος καὶ τῷ ἀνακαλύπτειν, ὡς τὰς κυρίας καὶ προηγουμένας οὐκ ἔχει σημασίας, οὕτω καὶ ἐν τῷ φθοροποιεῖν παρελκόντως καὶ οὐ κατὰ δύναμιν ἐντέτακται. Μεταβαίνουσι δὲ ἐνταῦθα ἐπὶ τὰς τῶν αἰτίων διαφορὰς, καὶ λέγουσιν, ὅτι τῶν αἰτίων τινὰ μὲν ἐστὶ τὰ προκατάρξαντα, ἃ ποιήσαντα πάθος χωρίζεται· οἷον κόπος καὶ ψύξις, ἔγκαυσις, καὶ τὰ παραπλήσια· τὰ δὲ συνεκτικά, διὰ τὸ ποιεῖν τὸ πάθος καὶ παραμένειν, τουτέστιν, ὧν μὲν παρόντων τὰ ἀποτελέσματα πάρεστιν, αὐξανομένων δὲ αὖξεται, καὶ μειουμένων μειοῦται, καὶ παυσαμένων παύεται· καὶ αὐτοτελὴ δύναται εἶναι καθ' ἑαυτὰ παραγινόμενα τῶν ἀποτελεσμάτων. ^[155]

Pr (150) Καὶ τοιαῦτα μὲν τῶν αἰτίων αἱ δοκιμώταται διαφοραὶ· τὸ δὲ φθοροποιὸν οὐδεμιᾶ τούτων ὑποτάσσεσθαι πέφυκε· προκαταρκτικὸν μὲν γὰρ οὐκ ἐστίν, ἐπειδὴ περ τὸ πάθος αὐτὸ παραμένει καὶ τοῦ σώματος οὐ χωρίζεται· συνεκτικὸν δ' οὐκ ἂν λέγοιτο· πλεῖστον μὲν γὰρ τοῦτο πάρεστι, καθάπερ ὑπὸ λυσσῶντος κυνὸς δεδηγμένον γίνεται. Εἰ δὲ μὴ προκαταρκτικὸν γίνεται, μηδὲ συνεκτικὸν, οὐδὲ αὐτοτελές, οὐδὲ συναίτιον ἂν εἴη. Εἰ δὲ ἐκ μηδεμιᾶς διαφορᾶς τῶν αἰτίων ἄγειν δυνασόμεθα τὸ φθοροποιὸν, συγχωροῦμεν αὐτὸ μηδὲ αἴτιον ὑπάρχειν. Τοιούτων δὲ λεγομένων καὶ ὄντων, τὸ μὲν τινα τῶν ὀνομάτων ἐν αὐτοῖς μὴ ἔχειν μέρη σημαντικὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ κατὰ ψιλὴν τὴν ἐκφορὰν πεποιημένα, συγχωρητέον. Ὅτι δὲ μὴ πάντα ὑποληπτέον τοιαῦτα ὑπάρχειν, ἀλλὰ παντελῶς ὀλίγα· οὐδὲ τὸ ποιεῖν ἐν τῷ φθοροποιῷ παραπλησίως τοῖς παραλειφθεῖσιν ἐξενήνεγκται· κυριωτάτην δὲ ἔχει τὴν σημείωσιν· ὡς γὰρ τὸ τῆς φθορᾶς ὄνομα τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς σημαντικόν ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ ποιεῖν παραληπτέον, μηδὲν ἐν τῷ φθορᾷ ἔχειν δηλοῦν· τούτου δ' οὐ περ ἐξακούουσι πάντες, τελέως ἄσημον γίνεται τοῦνομα, καὶ παραπλήσιον τῷ παιδί ἔχειν, δίψος. Εἰ διδόασιν, ἀπὸ τῆς φθορᾶς ὑγιεῖ γίνεσθαι τὴν νόσον, συγχωροῦσι δηλονότι καὶ ἐπὶ τοῦ ποιεῖν, εἰ μὴ τι φθορᾶς ἀπεργαστικόν ἐστὶ· πᾶν δὲ τὸ ποιοῦν καὶ ἀπεργαζόμενόν τι καθ' ἕκαστον αἴτιον δείκνυται τῶν ὑποκειμένων ἐν τοῖς σώμασιν, ἐπὶ τε τῶν ἐνιεμένων καὶ θανασίμων φαρμάκων· ἀλλὰ καὶ ὑποπίπτειν τί φασὶ ταῖς τῶν αἰτίων διαφοραῖς· πεπλάνηνται δὲ κἀνταῦθα, διαίρεσιν ἀκριβῆ οὐκ εἰληφότες· λέγεται δὲ καὶ παρὰ τοῖς δογματικοῖς αἴτιον ὑπάρχειν καὶ αὐτὸ κατὰ μὲν τι

παρασκευαστικόν, κατὰ δέ τι συνεκτικόν· ὡς βουβώνων ἔλκος καὶ βουβώνων πυρετὸς, καὶ τὸ συνεφιστάμενον τῷ ἀποτελεσματικῷ, χωριζόμενόν τε ὡς πτῶμα κατάγματος· καὶ καθόλου δέ, ὅταν τι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν αἴτιον ὑπάρχη, μὴ περιέχεται δὲ ἔν τινι διαιρέσει, μοχθηρὸν μὲν, οὐχὶ δὲ καὶ αἴτιον τῆς τῶν ὁμογενῶν περιγέγραπται φύσεως. Ὅτι δὲ τὸ φθοροποιὸν ἐστὶν αἴτιον, ἐλέγχεται μὲν καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· δείκνυται δὲ ἐναργέστερον ἐπὶ τῶν συμβαινόντων. Τί γὰρ αἴτιον ὑπέλαβον εἶναι μετὰ τὴν ἐκ τοῦ δακέτου πληγὴν, ἢ τὴν ἐπιγινομένην ὑπὸ τοῦ ζώου δύναμιν, καὶ τὸν εἰς τὰ σώματα βαλλόμενον ἰόν; μήτε ψύξιν, μήτε ἔγκασιν, μήτε ἐκκοπὴν, μήτε ἀπεψίαν, μήτε ἄλλο τι παραπλήσιον ἔχοντες αἰτιᾶσθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ταῖς διαφοραῖς χαίρουσι τῶν αἰτίων, τὰ μὲν καλοῦντες συνεκτικά, τὰ δὲ προκαταρκτικά, λεκτέον αὐτοῖς, ὅτι καθ' ἕτερον δὴ τούτων αἰτιὸν ἐστὶ· τὸ προκαταρκτικὸν ῥηθήσεται δὲ ἀπὸ τοῦ προάγειν τοῦ ἀποτελέσματος καὶ τοῦ προϋπόστασιν λαμβάνειν τοῦ σώματος, συνεκτικὸν δὲ, ἐπειδὴ τῶν παθῶν παρόντων καὶ αὐτὸ πάρεστι, καὶ χωρισθέντος αὐτοῦ χωρίζεται καὶ τὰ συμβαίνοντα περὶ αὐτό. ^[205]

Pr (200) Περὶ τούτων μὲν οὖν οὐ πλείω ῥητέον. Θετέον δὲ, δύναμιν ἔσωθεν φθοροποιὸν ἐναργεστάτην εἶναι αἰτίαν, καὶ τὸν προηγούμενον σκοπὸν τοῦτον ποιητέον· καὶ πρὸ μὲν τῆς κατασκήψεως τῶν παθῶν ποικίλως διαγωνιστέον, μέχρι τοῦ παντελῶς αὐτὴν ἀποσκευασθῆναι τῶν σωμάτων· τοῦτο μὲν, ὑπεξαίρουμένην, δι' ὧν εἰσῆι μερῶν· τοῦτο δὲ, κρατουμένην περὶ ἐνὶ, καὶ μάλιστα οὐ κυρίῳ τόπῳ, πρὶν εἰς τὸ βάθος ἀπελθεῖν καὶ σπλάγχνων ἄψασθαι· τοῦτο δὲ ἀποπλυνομένην ἢ ἐπικιρνωμένην, ἐπειδὴν φθάσῃ χωρεῖν διὰ τῶν σωμάτων· ὅτε μὲν οὖν ὑπέρξεις αὐτοῖς, κομιδὴ ἐπὶ τῶν θανάσιμων φαρμάκων δι' ἐμέτων γίνεται· ἐπὶ δὲ τῶν ἰοβόλων διὰ τοῦ κατασχαμοῦ, καὶ σικυῶν προσβολῆς, ἐκμυζήσεως καὶ περισαρκισμοῦ, ὅτε δὲ δι' ἀκρωτηριασμοῦ· ἢ δὲ κατοχὴ καὶ διακράτησις διὰ κλύσιων καὶ διὰ δριμέων ἐπιθέσεως φαρμάκων· ταῦτα δὴ κρατεῖν ὁμοῦ καὶ ἀποπλύνειν δύναται τὸν ἰόν. Ἡ σβέσις δὲ καὶ ἡ ὑποκράτησις δι' ἀκρατοποσίας ἀκράτου τε καὶ γλυκέως, ἢ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων δριμυφαγίας· ἐπὶ τέλει δὲ συνεργεῖ τούτοις καὶ κάθαρσις κοιλίας καὶ ἰδρωτοποιία, καὶ τινα ἄλλα κοινῶς, καθὼς κατὰ μέρος ἐπιδείξομεν. Δεῖ δὲ οὐ μόνον τὴν φθοροποιὸν ὕλην ποιεῖσθαι σκοπὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς καὶ τὸν χρόνον· καὶ γὰρ παρὰ ταῦτα πλείστην ὅσην διαφορὰν τὰ βοηθήματα λαμβάνει· παρὰ μὲν τὸ μέγεθος, ἐπειδὴ περ τῶν δηλητηρίων καὶ τῶν ἰοβόλων, τὰ μὲν διεγερτικὰ κινδύνων γίνεται, τὰ δὲ σιτηδόνων βαθυτέρων ἢ ἐπιπολαιοτέρων, τὰ δὲ περιωδυνίων σφοδροτέρων ἢ ἀμυδροτέρων, τὰ δὲ ἄλλων δυσεργημάτων, ἥσσον ἢ μᾶλλον ὀχλούντων· δεῖ δὲ πρὸς τὰ κίνδυνον ἔχοντα διὰ τῶν ἀγωνιστικωτέρων ἀγωνίζεσθαι βοηθημάτων, πρὸς δὲ τὰ ἥσσονα χαλεπὰ διὰ τῶν ἐπιεικεστέρων· ἄτοπον γὰρ, ἐπὶ τῶν μειζόνων μικροτέροις, ἂν οὕτω τύχη, χρώμενον βοηθήμασι, κινδύνῳ τὸν θεραπευόμενον περιβάλλειν, ἐπὶ δὲ τῶν μικροτέρων δι' ἀποτόμου τῆς βοηθείας μάτην αἰκίσασθαι τὸ σῶμα. Πρόχειρος δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐστὶν ὀρισμός· ὁ μὲν γὰρ ὀξέως καὶ παραχρῆμα καὶ τὰς ὀχλήσεις καὶ τοὺς κινδύνους ἐπιφέρει· ὁ δὲ ἐξ ἀναβολῆς καὶ χρόνου πλείονος ἢ ἐλάττονος. Προσῆκει τοίνυν, τοῖς μὲν ὀξέσι κατεσπευσμένως βοηθεῖν καὶ διὰ πολλῶν ὁμοῦ, τοῖς δὲ σχολαιοτέρως. Ταυτὶ μὲν οὖν, ὡς ἐν τεχνολογίᾳ, μετρίως ὥριται· προάγωμεν δὲ ἐξῆς, ὡς ἐπὶ καταμέρος. [Σημεῖα κυνὸς λυσσῶντος καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ δεδηγμένων. ^[245]

¹] Τὸν περὶ τῶν λυσοδοήκτων λόγον προετάξαμεν τῶν ἄλλων, ἐπεὶ καὶ τὸ ζῶον πολὺ τε καὶ σύνηθές ἐστι, καὶ συνεχῶς ἀλίσκεται τῇ λύσει ὁ κύων καὶ ἀπόλλυται, καὶ δυσφύλακτον καθέστηκε· καὶ ὁ ἅπ' αὐτοῦ κίνδυνος ἀπαραίτητός ἐστιν, εἰ μὴ πολλοῖς χρήσαιτο τοῖς βοηθήμασι. Λυσσᾷ δὲ ὁ κύων ὡς τὸ πολὺ μὲν ἐν τοῖς σφοδροτάτοις καύμασιν, ἐνίοτε δὲ ἐν τοῖς ἐφισταμένοις κρύεσι· λυσσῆσας δὲ ἀποτρέπεται καὶ βρῶσιν καὶ πόσιν· καὶ φλέγμα πολὺ ἀφρῶδες ἐκ τοῦ στόματος καὶ τῶν ῥινῶν προβάλλει· καὶ πονηρὸν βλέπει καὶ στυγνότερον τοῦ

συνήθους· ἔφορμᾱ δὲ χωρὶς ὑλακῆς πᾶσιν ὁμοίως καὶ θηρίοις καὶ ἀνθρώποις, πᾶσί τι συνήθεσι καὶ ἀγνώστοις, δάκνων. Καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ὀχληρὸν ἐπιφέρει, πλὴν ὅσον ὀδύνῃν, τὴν ἐκ τοῦ τραύματος· ὕστερον δὲ ἐμποιεῖ πάθος τὸ καλούμενον ὑδροφοβικόν· συμπίπτει δὲ μετὰ σπασμῶν καὶ ἐρυθμμάτων ὅλου τοῦ σώματος, μάλιστα δὲ ὅλου τοῦ προσώπου, καὶ μετὰ ἐφιδρώσεως καὶ ἀπορίας· καὶ τινὲς μὲν φεύγουσι τὴν αὐγὴν, τινὲς δὲ τρύχονται συνεχῶς· ἔνιοι δὲ ὑλακτοῦσιν, ὥσπερ κύνες, καὶ δάκνουσιν ἐπιόντας· καὶ δάκνοντες αἵτιοι τοῦ αὐτῶν πάθους κατέστησαν. Τῶν δὲ ἐμπεσόντων εἰς τὸ πάθος μηδὲνα ἴσμεν περισωθέντα, εἰ μὴ καθ' ἱστορίαν παρειλήφμεν περιγενέσθαι ἓνα καὶ δεύτερον· καὶ γὰρ Εὐδήμος περιγεγενῆσθαι τινά φησι· καὶ Θεμίσωνα οἱ μὲν λέγουσι τῷ πάθει δηχθέντα περιπεσεῖν, καὶ σωθῆναι· οἱ δὲ, φίλῳ ὑδροφοβιῶντι προσκαρτερήσαντα προθύμως καὶ συμπαθῶς, εἰς τὴν ὁμοίαν ἐμπεσεῖν διάθεσιν, καὶ πολλὰ κακοπαθήσαντα σωθῆναι. Τὸ μὲν οὖν πάθος ἐστὶν ἀργαλέον· πρὸ δὲ τῆς πείρας αὐτοῦ πολλοὺς καὶ αὐτοὶ περιεσώσαμεν, καὶ ὑπ', ἄλλων ἰατρῶν σωθέντας ἔγνωμεν. [Θεραπεία τοπικὴ τῶν ὑπὸ λυσσῶντος κυνὸς δηγμάτων. ^[30]

- ²] Τῆς θεραπείας ἡ μὲν ἐστὶ κοινὴ· καὶ χρηστὸν αὐτῇ ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τινος ἰοβόλου ζώου δεδηγμένων· ἡ δὲ τις ἰδίᾳ τῶν λυσοδῆκτων, τοῖς μὲν γὰρ ἄκρως ὠφελεῖν εἰθισμένη, τοῖς δὲ ἀπὸ πολλοῦ δηχθεῖσιν, ἀνάρμοστος· καὶ πρῶτόν τε αὐτὴν ἐκθέμενοι, μετὰ τοῦτο καὶ τὴν κοινὴν ἐκτροχάσομεν. Δεῖ τοίνυν καρκίνους ποταμίους ἐπὶ κληματίδος λευκῆς ἀμπέλου καῦσαι, καὶ τὴν τέφραν αὐτῶν λειοτριβήσαντα ἔχειν ἀποκειμένην· ὁμοίως δὲ καὶ ῥίζαν γεντιανῆς ἀποθέσθαι κεκομμένην καὶ σεσησμένην. Ὅποτε δὲ τις δηχθεῖ ὑπὸ λυσσῶντος κυνὸς, εἰς οἴνου ἀκράτου κυάθους δ' ἐμβάλλειν δύο μὲν κοχλιάρια τῆς τῶν καρκίνων τέφρας, ἓν δὲ κοχλιάριον τῆς γεντιανῆς, καὶ ἐγκυκλήσαντας ὥς ἐν ἀλφίτῳ δεδευμένῳ, πίνειν ἀπὸ τῆς α' ἡμέρας, μέχρι τεσσάρων ἡμερῶν· ἀπαρχῆς μὲν οὖν διδόμενον τὸ φάρμακον τοῦτον προσφερέσθω τὸν τρόπον· εἰ δὲ ἡμέραι παρεληλύθασιν δύο ἢ τρεῖς ἀπὸ τῆς δόξεως, ἐγχειροῦντας τῇ θεραπείᾳ, τριπλάσιον δεῖ διδόναι, ὅσον ἐξαρχῆς εἰρήκαμεν. Τὸ μὲν ἄριστον ἐπὶ τῶν λυσοδῆκτων βοήθημα, ὃ δὴ καὶ μόνον ἐνίοις ἤρκεσε, τοῦτό ἐστι, καὶ χρηστὸν αὐτῷ μετὰ πεποιθήσεως· ἔνεκα δὲ τοῦ καὶ δι' ἄλλων ἡσφαλίσθαι πρὸς ἄφυκτον δοκοῦντα κίνδυνον, οὐδὲν τὸ κωλύον ἐστὶ καὶ τοῖς λοιποῖς χρήσασθαι· αἰρετώτερον δὲ διακενῆς, ἂν οὕτω τύχη, τῶν βοηθημάτων τὸ ἀπάνθρωπον ὑπομεῖναι, ἢ διὰ τὴν ὀλιγωρίαν κινδύνῳ περιπεσεῖν. Οὐχ οὕτω δ' εὐλαβητέον τὰ μεγάλα τραύματα ἐπὶ τῶν λυσοδῆκτων, ὥς τὰ μικρὰ καὶ ταῖς ἀμυχαῖς ἐμφερῇ· διὰ γὰρ τῶν μειζόνων ἄθρουν καὶ πολὺ αἷμα προχεόμενον δύναται τε καὶ τοῦ ἰοῦ συναποκλύζειν, διὰ δὲ τῶν μικροτέρων οὐδαμῶς καὶ ἐκ μὲν τῶν μειζόνων τὰς ἀφισταμένας σάρκας αὐτόθεν ἀφαιρετέον καὶ τὰ χεῖλη περιγλυπτέον διὰ τῆς ἀκμῆς ἀνατεθείσης δὲ τῆς σαρκὸς ἀγκίστρῳ ἢ μυδίῳ, τὴν ἐκτομὴν ἀποτελεστέον· ἐπὶ ἀμφοτέρων δὲ τὰ ἐν κύκλῳ βαθυτέραις ἀμυχαῖς κατασχαστέον, ὅπως ἢ τοῦ αἵματος πλείων γενομένη κένωσις ἐναντιωθήσεται τῇ τοῦ ἰοῦ διὰ τὸ σῶμα διαδόσει. Πολλὴν δὲ καὶ ἡ σικύα κολληθεῖσα μετὰ πολλῆς φλογὸς παράσχοι ὠφέλειαν, ὥστε λύσαι τοῦ ἰοῦ τὴν δύναμιν. Ἡ δὲ καῦσις ἀνυσιμώτατον ἐπὶ τῶν ἰοβόλων ἐστὶ βοήθημα. Τὸ γὰρ πῦρ, πάσης δυνάμεως εὐτονώτερον ὑπάρχον, ὁμοῦ μὲν κρατεῖ καὶ κωλύει φέρεσθαι τὸν ἰὸν ἐσωτέρῳ, ὁμοῦ δὲ τὸ κρατηθὲν αὐτοῦ μέρος τῆς ἐφεξῆς θεραπείας καταβολὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐργάζεται, παραμενούσης τῆς ἐλκώσεως ἐπιπλέον. Τὴν μὲν γὰρ ἔκπτωσιν τῆς ἐσχάρας μάλιστα ἐκ τούτου φροντιστέον, ὅπως μὴ τάχιον τὰ μέρη συγκλεισθεῖν. Ἄλλ', εἰ δυνατόν ἐστι, πολὺ τῆς προθεσμίας τὰς ἐλκώσεις τηρητέον, καὶ ἐπιφλεγμαινούσας καὶ ἐπὶ ῥύπαινομένας παρέξει δὲ αὐταῖς τὸ τοιοῦτον τάριχος ἐπιτιθέμενος, καὶ σκόροδον ἄγριον λελειοτριβημένον, κρόμμυά τε ὡσαύτως· ὁπὸς μὲν οὖν μάλιστα ὁ κυρηναϊκὸς ἢ ὁ καλούμενος μηδικὸς ἢ παρθικὸς κόκκοι δὲ πυρῶν ἐπιτιθέσθωσαν

καὶ μεμασσημένοι καὶ ἀμάσσητοι· διαφυρῶμενοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐμβροχῆς ἀνευρύνουσι τὰ τραύματα. ^[45]

2 (50) Τινὲς δὲ οἶονται, τοὺς μεμασσημένους ἀντιπαθῆς τι ἔχειν ἀπὸ τῆς τῶν μεμασσηκόντων νηστείας· οὐ μὴν τοῦτο βέβαιόν ἐστι· ἀλλὰ εὐκαίρως αὐτοῖς χρηστέον. Εἰ δὲ, ὅπερ γίνεται πολλάκις, καὶ οὐλαὶ συνερχόμεναι φθάνουσι πρὸ τῶν ἡμερῶν, διὰ χειρὸς ἀναξαίνειν προσήκει, περισαρκίζοντας καὶ τέμνοντας, ἢ καὶ ἐπικαίοντας πάλιν, ἐὰν οὕτω τύχη· παρελθούσης δὲ τῆς προκειμένης προθεσμίας, ἀφετέον μὲν ἀπουλωθῆναι τοῖς ἔλκεσιν· ἐμπλάστρω δὲ τῇ διὰ τῶν ἁλῶν ὅλον τὸν τόπον καταληπτέον· μετὰ ὀλίγας δὲ ἡμέρας σιναπιστέον. [Περὶ διαίτης τῶν ὑπὸ κυνὸς λυσσῶντος δηχθέντων. ^[60]

3] Ἡ μὲν οὖν τοπικὴ θεραπεία τῶν λυσοδοήκτων τοιαύτη τίς ἐστὶ. Δεῖ δὲ καὶ τὴν δίαιταν αὐτῶν ἐστοχάσθαι τῆς πρὸς τὸν ἰὸν ἐναντιώσεως, ἵνα ὁμοῦ μὲν ἀμβλύνη καὶ σβεννύῃ τὴν δύναμιν, ὁμοῦ δὲ κωλύῃ τὴν εἰς βάθος φορὰν· καταλαμβανόμενα γὰρ ἀντιπίπτει τῇ παρεισδύσει τῆς φθοροποιοῦ δυνάμεως· δύναται δὲ τούτων ἐκάτερον παρέχειν τοῦτο, οἶνου ἀκράτου ζωροτέρου πόσις καὶ γλυκέος καὶ γάλακτος· οἱ γὰρ ταῦτα πάντα λαμβάνοντες πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν, ἐνίστανται τι ἰῶ, ὅτι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δριμύτητα ἐκκναίει· ὡσαύτως δὲ καὶ σκοροδίων καὶ πράσων καὶ κρομμύων ἐδωδὴ· καὶ ταῦτα γὰρ τὸ ὅλον δυσμετάβλητα καὶ δυσεξίτηλα· παραμένουσι γὰρ αὐτῶν αἱ ποιότητες ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ὁπόταν οὐ νικᾶται οὐδὲ τρέπεται ὑπὸ τῆς φθοροποιοῦ δυνάμεως· ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων κρατεῖν αὐτῆς πέφυκεν· εἰς τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἀντιδότων ἐστὶ χρεῖα, καὶ τῆς θηριακῆς, καὶ τῆς Εὐπατωρίου λεγομένης, καὶ τῆς Μιθριδατείου, καὶ πάσης ἄλλης, ἥτις ἐκ πλειόνων ἀρωμάτων εἴληφε τὴν σύστασιν· δυσμετάβλητα γὰρ τῇ συστάσει πάντα τὰ ἀρώματα ταῖς δυνάμεσι καὶ ταῖς οὐσίαις· διὸ περικρατεῖται τοῖς σώμασι. Τοιοῦτος μὲν οὖν καὶ ὁ τῆς διαίτης τρόπος. Δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἡ τοῦ ὑδροφοβικοῦ πάθους ἐγκατάσκηψις οὐδὲ ὠρισμένην ἔχει προθεσμίαν· ὡς ἐπιτοπλεῖστον γὰρ ἕως τεσσαρακοστῆς ἡμέρας εἰωθὸς, τοῖς ἀμεληθεῖσι καὶ δι' ἑξαμήνου ἐνίοις ἀπήντησε, καὶ δι' ἐνιαυτοῦ· καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐώραται· ἱστοροῦσι δὲ τινες μετὰ ἐπταετίαν ἐνίοις ἐνδιδόναι τῷ πάθει· καὶ κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς τῶν λυσοδοήκτων ἡ θεραπεία τοιαύτη ἐστίν· ἐὰν δὲ ὅπωςδηποτοῦν ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις μὴ προληφθῇ τὰ προειρημένα βοηθήματα, τὸ μὲν περισαρκίζει καὶ καίειν παραλείπτει· οὐ γὰρ ἱκανῶς εἰς τὸ βάθος παρελθλυθὸς μετάγειν δύναται· οὐδεμία γὰρ ὄνησις τῆς ἐπιβολῆς, ἀλλὰ διακενῆς τὰ σώματα ταῖς ὁδύναις ὑποβληθήσεται. Τρόπος δὲ τῆς θεραπείας ἕτερος ἀγέσθω, κάθαρσις, ἢ καὶ μέγα ὄφελος ἐμπαρέχειν δυναμένη, συμμεταποιεῖ γὰρ τὴν ἕξιν κινουῖσα· ἢ τε διὰ τῆς κολοκυνθίδος ἱερὰ δόσις· καὶ δὴ καὶ τὸ γάλα τὸ σχιστὸν ὁμοῦ κάθαρσιν καὶ ἐπικράσεις παρέχειν δυνάμενον· αἱ τε δριμυφαγία καὶ ἡ τοῦ ἀκράτου πόσις παραλαμβάνεσθωσαν καθημέραν, ἀμβλύνειν δυνάμεναι τὸν ἰόν· καὶ πρὸς τούτοις ἰδρωτοποιῖα καὶ πρὸ τροφῆς καὶ μετὰ τροφῆν· δρωπακισμὸς τε καὶ σιναπισμὸς κατὰ μέρος ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος· πάντων δὲ ἀνυσιμώτατον αὐτῶν ὁ ἐλλεβορισμὸς ἐγνώσθη, καὶ χρηστέον τεθαῤῥηκόντως τῷ βοηθήματι, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δις, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς ἢ καὶ μετὰ ταῦτα· τοσαύτην γὰρ τὴν ἰσχὺν προσφέρεται τὸ βοήθημα, ὥστε τῶν ἤδη συνησθημένων τοῦ ὑδροφόβου, περισωθῆναι τινὰς λαβόντας ἐλλέβορον εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ καταπειρασμῷ τοῦ συμπτώματος· τοὺς γὰρ ἤδη κατεσχημένους, οὐδὲ αὐτὸς τι περιποιῆσαι δύναται. Τὴν μὲν οὖν τῶν λυσοδοήκτων ἐπιμέλειαν πρώτην ἐξεθέμεθα, δι' ὃν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν ἐπιλογισμὸν· μεταβαίνοντες δ' ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἰοβόλων, πρῶτον μὲν τὰς σημειώσεις αὐτῶν ὑπὸ μίαν ἐκθησόμεθα πρόφασιν· μετὰ δὲ τοῦτο, κοινὴν τὴν θεραπείαν, πᾶσιν ἀρμόσαι δυναμένην· ὑποδραμόντες δὲ ἐξῆς ὑποδείξομεν, εἴ τινα κατ' ἰδιότητα ἐνίους προσωφελεῖν πέφυκεν· ὁμοίως καὶ τὰ τελείως ἀβοήθητα παρασημειωσόμεθα. ^[55]

[Περὶ φαλαγγίων.] Τοῖς μὲν ὑπὸ φαλαγγίων δεδηγμένοις αὐτὸς μὲν ὁ τόπος ἐνερευθῆς ἐστὶ καὶ ὅμοιος κεντήμασιν, οὔτε διωδικῶς, οὔτε περίθερμος, ἀλλὰ μετρίως μὲν ὑπέρυθρος, ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων κατεψυγμένος· παρακολουθεῖ δὲ τρόμος δι' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ ἐντάσεις περὶ τοὺς βουβῶνας καὶ τὰς ἰγνύας, προσεοικυῖαι σπασμῶ· περὶ τὴν ὀσφὺν ἄλγημα, καὶ συνεχῆς πρὸς οὖρησιν ἐρεθισμός· δυσκολία πολλή περὶ τὴν ἔκκρισιν τοῦ περιττώματος· ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἰδρῶς ψυχρὸς καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν ἐκκρίνεται· τὰ τε ὅμματα δακρύει καὶ ποσῶς ἀμαυροῦται. [Περὶ σκολοπένδρας. ^[10]

5] Τοῖς δὲ ὑπὸ τῆς καλουμένης σκολοπένδρας ἢ ὀφιοκτένης δεδηγμένοις, ὁ μὲν ἐν κύκλῳ τόπος τοῦ δήγματος πελιοῦται καὶ περισήπεται· καί ποτε τρυγώδης, κατὰ τὸ σπάνιον καὶ ἐνερευθῆς φαίνεται· ἐλκοῦται δὲ, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δήγματος λαμβάνων τὴν ἀρχὴν, ἔλκωσιν τινα ἐπίπονον καὶ δυσαλθῆ· πρὸς δὲ τούτοις περὶ ὅλον τὸ σῶμα συναίσθησις γίνεται κνησμώδης. [Περὶ σκορπίου. ^[5]

6] Τοῖς δὲ ὑπὸ σκορπίου πληγεῖσιν ὁ μὲν τόπος εὐθέως ἄρχεται φλεγμαίνειν, σκληρὸς καὶ ἐνερευθῆς καὶ περιτενῆς σὺν ὀδύνῃ γινόμενος· καὶ ἐναλλάξ, ὅτε μὲν γὰρ πύρωσις, αὖθις δὲ ψύξις ἐπιλαμβάνεται· καὶ πόνος ἐξαπίνης, καί ποτε μὲν ραΐζει, ποτὲ δὲ ἐπιτείνεται· παρέπεται δ' αὐτοῖς ἰδρῶς καὶ φρικώδης αἴσθησις, καὶ τρόμος καὶ περίψυξις ἀκρωτηρίων, καὶ βουβώνων ἔπαρσις, φυσήματα διὰ τῆς ἔδρας ὀρθοτριχία τε καὶ δύσχροια ἐπαλγῆς περὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς αἰσθήσεως, καθάπερ ἀπὸ βελόνης κεντημάτων ὀδυνωμένης. [Περὶ τρυγόνος θαλασσίου. ^[10]

7] Τοῖς δὲ ὑπὸ τρυγόνος θαλασσίῳ δηχθεῖσι παραυτίκα μὲν περιωδυνία συμβαίνουσι δυσκατέργαστοι, σπασμοί τε συνεχεῖς, καὶ πόνος, καὶ ἀτονία, καὶ διανοίας διαφορά· μετὰ δὲ τοῦτο ἀφωνία καὶ σκοτασμός ὀφθαλμῶν· αὐτὸς δὲ ὁ πληγεὶς τόπος πέλιος γίνεται καὶ μέλας τὰ κύκλῳ, καὶ τὰ πλησίον αὐτοῦ μέρη καὶ πρὸς τὴν ἀφὴν ἀναισθητεῖ· ἐπὶ δὲ τις αὐτὸν ἀποψήση, ἰχώρ ἐξ αὐτοῦ μέλας, παχὺς, δυσώδης ἐκκρίνεται. [Περὶ μυγαλῆς. ^[5]

8] Τοῖς δὲ ὑπὸ μυγαλῆς δηχθεῖσι, κύκλῳ μὲν περὶ τὸν τόπον τοῦ δήγματος γίνεται φλεγμονή, φλυκτὶς δὲ ἐπανίσταται μέλαινα, μεστὴ ἰχώρος ὑδατώδους· καὶ τὰ πλησίον πάντα πελιοῦται· ῥαγείσης τε τῆς φλυκταίνης, νομὴ παραλαμβάνει παραπλησία τῇ ἀπὸ τῶν ἐρπυστικῶν· σὺν τούτοις δὲ παρέπεται καὶ στρόφος περὶ τὰ ἔντερα, καὶ δυσουρία, καὶ ψυχρὰς νοτίδος περίχυσις. [Περὶ ἐχίδνης.] Τοῖς δὲ ὑπὸ ἐχίδνης δηχθεῖσιν οἰδεῖ καὶ ἐφ' ἱκανὸν τὸ σῶμα ξηραίνεται, τὴν χροιάν δὲ ὑπόλευκον ἔχει· ἰχώρ δὲ ἀπὸ τοῦ τραύματος προχεῖται, τὸ μὲν πρῶτον ὑπολίπαρος, μετὰ ταῦτα δὲ αἱματώδης· φλυκταίνων τε ἐπανάστασις, καθάπερ ἐπὶ τῶν πυρिकाύστων, ἔπεται· καὶ νομὴ περιλαμβάνει, προχωροῦσα ἐπὶ τὰ παρακείμενα πάντα πλησίον, οὐ μόνον ἐπιπόλαιος, ἀλλὰ καὶ διὰ βάθους αἱμάσσεται δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ οὖλα· καὶ περὶ τὸ ἦπαρ συνίσταται φλεγμονή· στρόφοι τε καὶ χολώδεις ἐπισυμβαίνουν· ἔμετοι· προσγίνεται δὲ αὐτοῖς καὶ τρόμος καὶ κάρος καὶ δυσουρία καὶ ψυχρὰ περιῖδρωσις. ^[10]

10] [Περὶ σκυτάλης καὶ ἀμφισβαίνης.] Παραπλήσια δὲ συμβαίνει καὶ τοῖς ὑπὸ τῆς προσαγορευομένης σκυτάλης ἢ ἀμφισβαίνης δηχθεῖσι· βοηθεῖ δὲ σχεδὸν ἥδη τὰ πάντα διόπερ ἰδίας ἀναγραφῆς οὔτε τετύχηκεν, οὔτε ἠξιώθη τὸ εἶδος τοῦτο. [Περὶ δρυΐνου. ^[5]

11] Τοῖς δὲ ὑπὸ δρυΐνου δηχθεῖσιν ἰσχυραὶ περιωδυνία ἐμπίπτουσι καὶ φλυκταίνώδεις ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει, ὅπου δὲ καὶ ὑδατώδους ἰχώρος ἔκχυσις· ἐπακολουθεῖ δὲ καὶ καρδιωγμός καὶ στρόφος. [Περὶ αἰμόρρου. ^[5]

12] Τοῖς δὲ ὑπὸ αἰμόρρου δηχθεῖσιν ἰσχυραὶ περιωδυνία ἐμπίπτουσιν· βραχέα δὲ παντελῶς καὶ στενὰ παρέχουσι τὰ ἀραιώματα ὑπὸ συνεχείας τῶν ἀλγημάτων· ἐκ δὲ τοῦ δήγματος αἵματος ἔκκρισις γίνεται πολλή· κἂν οὐλὴ καθ' ὅλου τοῦ σώματος ὑπάρχη, ῥήγνυται καὶ αἰμόρροεῖ· τὰ δὲ διαχωρήματα αἱματώδη ἐκκρίνεται, καὶ τὸ ἀπορρόούμενον αὐτοῖς αἷμα ἐστὶ τεθρομβωμένον·

βήσσοντές τε ἀπὸ πνεύμονος αἷμα ἀνάγουσι, καὶ τελευτῶσιν ἐξαιματοῦντες ἀβοηθήτως. [Περὶ διψάδος. ^[5]

13] Τοῖς δὲ δηχθεῖσιν ὑπὸ διψάδος ἄστεκτος ὁ καῦσος γίνεται καὶ δίψος ἐπιτεταμένον ἰσχυρῶς, ὥστε ἀπλήρωτόν τε καὶ ἀδιάλειπτον εἶναι, καὶ τὸ ποτὸν χανδὸν ἔλκειν· εἰς τὸ αὐτὸ δὲ καθίστανται τῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἰληφότι τὸ ποτόν· παραπλησία τε τοῦ ὅλου συγκρίματος ἕξις παρακολουθεῖ τῇ τῶν ὕδρωπικῶν διὰ τὴν συνεχῇ τοῦ πόματος εἰσφοράν· ὅθεν πρηστήρ τε καὶ καῦσος προσαγορεύεται ἢ διψάς. [Περὶ ὕδρου. ^[5]

14] Τοῖς δὲ ὑπὸ ὕδρου δηχθεῖσι τὸ ἔλκος πλατύνεται καὶ μέγα γίνεται, πελιούμενον ἰχώρ τε ἐξ αὐτοῦ μέλας καὶ πολὺς καὶ δυσώδης, οἷος ἀπὸ νομῆς, ἐκκρίνεται. [Περὶ κέγχρου·] Τοῖς δὲ ὑπὸ κέγχρου δηχθεῖσι τὸ μὲν δῆγμα ὅμοιον τοῖς ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, σηπεδῶν δὲ παρακολουθεῖ· καὶ περιρρέουσι σάρκες ἐξοιδήσασαι πρότερον, ὥς ἐπὶ ὕδρωπος· ληθαργώδεις τε γίνονται καὶ καταφορᾶς αἵτιοι. ^[5]

15 Ἐρασίστρατος δὲ φησιν, αὐτούς πεπονθέναι τὸ ἥπαρ καὶ τὴν κύστιν καὶ τὸ κῶλον· ἀνατμηθέντων γὰρ αὐτῶν διεφθαρμένα πως εὐρίσκεται ταῦτα τὰ μέρη. [Περὶ κεράστου.

16] Τοῖς δὲ ὑπὸ κεράστου δηχθεῖσιν ὁ μὲν τόπος ἐπαίρεται μετὰ σκληρίας καὶ φλυκταινώσεως· ρεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ δῆγματος ἰχώρ, ποτὲ μὲν μέλας, ποτὲ δὲ ὑπωχρὸς· κίρροειδὲς δὲ γίνεται περὶ σύγκριμα τὸ ὅλον· καὶ τὸ μὲν αἰδοῖον τείνεται· ἢ δὲ διάνοια ἐξίσταται, ὀφθαλμῶν τε ἀμαύρωσις ἐπιγίνεται· τέλος δὲ ἀπόλλυται σπώμενος τετάνῳ. [Περὶ ἀσπίδος. ^[5]

17] Τοῖς δὲ ὑπὸ ἀσπίδος δηχθεῖσι τὸ μὲν δῆγμα ὅμοιον τοῖς ὑπὸ βελόνης κεντήμασι μικρὸν παντελῶς φαίνεται χωρὶς τῆς ἐπάρσεως· καὶ αἱμάτιον δὲ οὐ πολὺ, ἀλλὰ βραχὺ καὶ μέλαν ἀποσπάσει· ταχεῖα δὲ ἀμαύρωσις ὁμμάτων καταλαμβάνεται, πόνος τε ὅλου τοῦ σώματος πολυειδής, παντάπασιν ἐλαφρὸς, καὶ οὐκ ἄτερ ἡδονῆς παρακολουθεῖ· διὸ καλῶς ὁ Νίκανδρος πεφώνηκε — — καμάτου δ' ἄτερ ὄλλυται ἀνὴρ. Χρόαν ἀτρόπιος καὶ χλωρανθῆς, καρδιωγμὸς ὀλίγος· μέτωπον δὲ συνεχῶς ἀνασπᾶται· βλέφαρα κινεῖται μετ' ἀναισθησίας, ὁμοίως ὕπνω· κᾶν τούτοις θάνατος συναίρει, μηδὲ τρίτον ἡμέρας διαλιπών. [Περὶ βασιλίσκου. ^[10]

18] Ἐρασίστρατος ἐν τῷ καλουμένῳ περὶ δυνάμεων καὶ θανασίμων, περὶ τοῦ καλουμένου βασιλίσκου ῥητῶς οὕτω φησίν· ὅταν δὲ ὁ βασιλίσκος δάκη, πληγὴ ὑπόχρυσος γίνεται. Τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἰοβόλων παρακολουθοῦντα σημεῖα τοιαυτὰ ἐστὶ· μεταβαίνοντες δ' ἐπὶ τὴν θεραπείαν, πρῶτον τὰ κοινὰ τῆς θεραπείας, ὥς δυνατόν, παραδώσομεν. [Τίς κοινὴ τῶν ἰοβόλων θεραπεία. ^[5]

19] Πρὸς πᾶσαν πληγὴν ἰοβόλου ἀρμόζει ἢ διὰ τοῦ στόματος ἐκμύζησις· δεῖ δὲ μὴ ἄσιτον εἶναι τὸν ἐκμυζῶντα, ἀλλὰ καὶ εἰληφέναι τροφήν καὶ διακλύζεσθαι οἴνῳ· ἔπειτα δὲ καὶ βραχὺ τι ἐν τῷ στόματι ἐλαίου κατέχων, οὕτω τὴν ἐκμύζησιν ἐπιτελείτω· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τόπος σπόγγῳ πυριάσθω, ἔπειτα δὲ ἐγκατασχαζέσθω· βαθυτέρας δὲ ἐμβάλλειν τὰς ἀμυχὰς προσήκει, ὅπως τὴν ὕλην ἐκ βάθους ἀναλαμβάνη· καὶ περισαρκισμὸς δὲ καὶ ἐκτομὴ πλουσιώτερον κατασχασμοῦ βοηθοῦσιν· ἴδια γὰρ ἐπ' αὐτῶν τὰ χρησιμεύοντα γίνεται· ἐν μὲν, ὅτι αἴρεται ὁ ἰὸς ἐκ τοῦ τόπου· δεύτερον δὲ, ὅτι τῷ αἵματι συνεκκρίνεται πολλῶ καὶ ἀθρόῳ τὸ φθάσαν ἔσω παρελθεῖν· εἰ δὲ ὁ τόπος τὸν περισαρκισμὸν οὐ προσδέχοιτο, σικύας χρὴ προσβάλλειν μετὰ φλογὸς πλείονος· περὶ δὲ καύσεως ἐπὶ τῶν λυσοδοήκτων προειρήκαμεν· εἰ δ' εὐφυῶς ἔχει πρὸς ἀποκοπὴν τὸ μέρος τὸ δεδηγμένον, μάλιστα ἐπὶ πάντων θηρίων ἀνενδοιάστως τὸν ἀκρωτηριασμὸν ποιητέον, ὥς ἀσπίδος καὶ κεράστου καὶ τῶν ὁμοίων. Ὡς ἐπιτηδειότερα δὲ τῶν προειρημένων βοηθημάτων ἄξιά ἐστιν τὰ ἐπιθέματα· ἐπιτιθέσθω δὲ τέφρα κληματίνη ἢ συκίνη, μετὰ κονίας στακτῆς πεφυραμένη, γάρου δριμέος, ταρίχου· πράσα τε καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα, ποτὲ μὲν ὥς ἐκλειοτριβηθέντα καταπλάσσεται, ποτὲ δὲ καέντα προσβάλλεται τοῖς δῆγμασι· καὶ οἱ τῶν

ὄρνιθων νεοσσοὶ διασχισθέντες καὶ θερμότατοι περιπτυσσόμενοι τῷ πεπληγότι τόπῳ· τινὲς μὲν ὡς ἀντιπαθέσιν αὐτοῖς ἐχρήσαντο· πρόχειρον δὲ ἔχει τὸν λόγον· φύσει γὰρ αἱ ὄρνιθές εἰσι θερμαὶ, διὸ καὶ ἐπίσημον τὸν ἰὸν καταπιοῦσαι τρύχουσι· καὶ τὰ ξηρότατα δαπανῶσι τῶν σπερμάτων· ἐνίοτε καὶ ψάμμους καὶ λίθους διαλύουσιν ἐμφαρυγξάμεναι· τοιγαροῦν πρὸς τὴν τοῦ ζώου θερμασίαν τὸ πνεῦμα, τὸ ἐκ τοῦ δεδηγμένου μέρους ὀρμὴν λαμβάνον, συνεξάγει τὸν ἰόν. Ἐγνωνεν δὲ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου τοιοῦτόν τι γινόμενον· ὅποταν οἱ Αἰγύπτιοι θερίσωσι τὸν στάχυν, χύτραν ἔχουσι κατεσκευασμένην πίσης καὶ σφήκωμα προσηρητημένον τῇ χύτρᾳ· τότε γὰρ μάλιστα δεδίασι τὰ θηρία, καὶ διὰ τὴν ὥραν καὶ τὸ λανθάνειν αὐτὰ κείμενα κατὰ τῶν ὁπῶν τῶν ἐν ταῖς ἀρούραις, ἐπισκοτούμενα ὁμοῦ καὶ ὑπὸ τῆς δασύτητος τῶν χωρῶν· πολλὰ δὲ κατὰ τὰ πεδία χαλεπώτερα τῶν ἰοβόλων ζώων ἢ Αἴγυπτος φέρει· ἐπειδὰν οὖν δηχθῇ τις πόδα ἢ ἄλλο τι μέρος, ταχέως οἱ παρατυχόντες τὸ σφήκωμα βάλλουσιν εἰς τὴν χύτραν τῆς πίσης, καὶ περιειλοῦσιν ἅπαξ ἢ δις περὶ τὸν πῆχυν ἢ τὴν κνήμην, μικρὸν ἐπάνω τοῦ δήγματος, καὶ περισφίγγουσι δύο παρεστῶτες ἰσχυρῶς, καὶ ἐντέμνοντες τὸν τόπον διὰ τῆς περιθέσεως τοῦ βρόχου, ἐπιχέουσι τὴν πίσσαν· ὅταν δὲ αὐταρκῶς ἔχιν δοκῇ, τὸν βρόχον ἀφαιροῦσι, καὶ καταπλάσσουσι κρομμύοις, καὶ δι' ἄλλων τῶν προειρημένων. Καὶ τούτων δὲ χωρὶς ὑγρὰ πίσσα μετὰ ἁλῶν λείων θερμότερων καταπλασσομένων σπουδαίως βοηθεῖ, αὕτη καινοποιηθεῖσα συνεχέστερον· ὡσαύτως ἀρμόζει καὶ κέδρος, τὰ τε σπυρίθια τῶν αἰγῶν ἐν οἴνῳ καθεψόμενα· ἀρήγει δὲ αὐτοῖς καὶ κατάντλησις δι' ὄξους θερμοῦ, καὶ καλαμίνθη ἐψομένη δι' οὐρου καὶ θαλάσσης ἢ ὀξάλμης. ^[45]

19 (50) Εἰσὶ δὲ καὶ ἔμπλαστοι δριμύταται καὶ θερμόταται, καὶ δυνάμεναι τὸν ἰὸν ἐπισπᾶσθαι καὶ διακρατεῖν καὶ διαφορεῖν ὡς δι' ἁλῶν ἢ νίτρου καὶ σινάπεως ἢ κάγχρυος προσφερόμεναι· ὡς περ ἐξῆς ῥητέον. Οὐκ ἀλόγως δὲ ὁ Ἑρασίστρατος ἐπιμέμφεται τοῖς ἀγνώστους δυνάμεις πρὸς τὴν χρεῖαν ἀναγεγραφόσιν, ὡς χολὴν ἐλέφαντος καὶ κροκοδείλου, καὶ αἶμα χελώνης καὶ ὠὰ, καὶ τὰ παραπλήσια· δοκοῦσι μὲν γὰρ τινὰ πεποιῆσθαι παράδοσιν ὠφελούντων· ἐξηπατήκασι δὲ αὐτὰ μόνον τοὺς ἐντυγχάνοντας· ὅθεν τὰ μὲν τοιαῦτα παραιτητέον, μήτε ῥαδίως εὐρεθῆναι δυνάμενα, εἰ μὴ ὑπ' ἐξουσίας βασιλικῆς· μήτε διὰ τῆς πλείστης τηρήσεως οἶαν εἰς τὸ πιστευθῆναι τὴν πεῖραν παρεσχημένα· τὰ δὲ κοινωφελῆ καὶ εὐπόριστα ὑποδεικτέον, τὰ καὶ εἰς πάντα καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θηριοδῆκτοις δυνάμενα τὴν χρῆσιν παρέχειν. Σέρις τοίνυν καὶ ἐρείκη καὶ ἀστράγαλος πινόμενα μετ' ὄξους, πᾶσι τοῖς θηριοδῆκτοις βοηθεῖ· ὡσαύτως καὶ ἄσφατος καὶ πλατάνου χλωρὰ σφαιρία, καθεψηθέντα ἐν κράματι, καὶ παλιούρου ἀφέψημα· καὶ ῥίζα ἀριστολοχίας καὶ ἡρύγκης· καὶ δαφνίδες ἐφθαὶ κατεσθιόμεναι, καὶ πέπερι δαψιλέστερον τρωγόμενον, καὶ πῆγανον, καὶ ἄνηθον, καὶ κυκλάμινον· πράσων τε ἡ κόμη ἰδίᾳ σὺν ἄρτῳ, ἢ σκόροδα, ἢ κρόμμυα, καὶ τάριχος δριμύτατος· καὶ ὀριγάνου ἀφέψημα σὺν οἴνῳ πινόμενον· καὶ μαράθρου καὶ γλήχωνος καὶ καλαμίνθης καὶ πράσων χυλὸς σὺν μέλιτι καταρρόφούμενος· ταῦτα μὲν ἐκ τῶν φυομένων· ἀπὸ ζώων δὲ λαμβάνεται· τινὰ ὠφελίμως, ἐγκέφαλοι μὲν ἀλεκτρυόνων ἐσθιόμενοι, πιτύα δὲ λαγωῦ σὺν οἴνῳ πινομένη, καὶ καστορίου < β' τὸν αὐτὸν τρόπον· λέγεται δὲ καὶ, ὅτι χελώνης θαλασσίας οἱ ὄρχεις λαμβανόμενοι βοηθοῦσιν· ἔτι δὲ καὶ ἡ γαλῇ σκελετευθεῖσα τῶν βεβοημένων εὐρίσκεται· πρότερον δὲ πάντῃ σχισθεῖσα, τῶν ἐντὸς ἐκκριθέντων, σκελετεύεται, καὶ ἀπ' αὐτῆς δίδραχμον σὺν οἴνῳ πίνεται. Τοσαῦτα δὲ καὶ τὰ ἀπλᾶ τῶν προσφερομένων. Ἀρμόζει δὲ τοῖς θηριοδῆκτοις καὶ κάθαρσις διὰ κοιλίας, καὶ ἰδρωτοποιία, καὶ οὖρων πολλῶν ἔκκρισις· σκευαστὰ δὲ ποτήματα παραδέδοται καινότερως ὑπισχνούμενα βοηθεῖν, ὡς ὀπίου καὶ σμύρνης ἀνὰ ὀβολὸς, καὶ πεπέρως < β'. ταῦτα δὲ δεῖ μέλιτι ἀναλαμβάνειν, καὶ διδόναι κυάμου μέγεθος αἰγυπτίου μετ' οἴνου· ὁμοίως πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, μελανθίου, κυμίνου αἰθιοπικοῦ, χαλβάνης, ἀριστολοχίας, ταῦτα πάντα λεανθέντα καὶ φυραθέντα χυλῷ εὐζώμου, ἀναπλάσσονται τροχίσκοι δραχμιαῖοι· διδόναι δὲ ἐξ αὐτῶν μετὰ

οἴνου ἡμικοτύλιον. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν κοινῇ βοηθούντων· τὰ δὲ ἴδια πρὸς ἕκαστον τῶν ἰοβόλων ἐξῆς εἵπομεν. [Περὶ θεραπείας τῶν ὑπὸ σφηκῶν καὶ μελισσῶν δεδηγμένων. ^[95]

- 20] Ἐν τῇ σημειώσει περὶ σφηκῶν καὶ μελισσῶν οὐδὲν διηρθρώσαμεν· εὐδὴλα γὰρ πᾶσιν ἦν, καὶ παράσημον ἔχει ἐξαίρετον, οὐδ' ὅτιοῦν φυλασσόμενον· ἐν δὲ τῇ θαλαπείᾳ καὶ τούτων οὐκ ἄτοπον μνημονεῦσαι. Πρὸς οὖν τὰς πληγὰς σφηκῶν καὶ μελισσῶν ἀρμόζει μαλάχη καταπλασσομένη, καὶ κρίθινον ἄλευρον σὺν ὄξει, καὶ συκῆς ὁπὸς ἐνσταζόμενος τοῖς δῆγμασι, καὶ πυρία δι' ἄλμης ἢ θαλάσσης. [Περὶ τῶν ὑπὸ φαλαγγίων δεδηγμένων. ^[5]
- 21] Τοῖς δὲ ὑπὸ φαλαγγίων δεδηγμένων ταῦτα ἐπιτιθέναί δεῖ· τέφραν συκίνην σὺν ἀλοῖς λείοις μετ' οἴνου πεφυραμένην, ἢ ρίζαν ἀγρίας ρόας λελειοτριβημένην, ἢ ἀριστολοχίαν, σὺν κριθίνῳ ἁλεύρῳ καὶ ὄξει δεδευμένην· καταντλεῖν δὲ θαλάσση τὰ ἔλκη, ἢ μελισσοφύλλου ἀφεψήματι, ταύτης δὲ τὰ φύλλα ἐπιπλάσσειν· λουτρὰ δὲ παραλαμβάνειν συνεχέστερον καὶ προποτισμοῖς χρηστέον διὰ τούτων τῶν φαρμάκων, ἄβροτόνου τὸ σπέρμα, ἄνισον, ἀριστολοχία, ἐρέβινθος ἄγριος, κύμινον αἰθιοπικόν, κεδρίδες λείαι, πλατάνου φλοιὸς, καὶ τὸ σπέρμα τῆς τριφύλλου πόας· τούτων δὲ ἑκάστου δίδοναι κατ' ἰδίαν < β', μετ' οἴνου κοτύλης α'. Δίδεται δὲ καὶ μυρίκης ὁ καρπὸς ὡσαύτως καὶ χαμαιπίτυος καὶ τῶν χλωρῶν τῆς κυπαρίσσου σφαιρίων τὸ ἀφέψημα κιννάμενον μετ' οἴνου. Φασὶ δὲ τινες καὶ καρκῖνον ποτάμιον χυλισθέντα μετὰ γάλακτος, καὶ προσλαβόντα σελίνου σπέρμα, παραχρῆμα τῶν ὀχληρῶν ἀπαλλάσσειν. [Περὶ τῶν ὑπὸ σκολοπένδρας δεδηγμένων. ^[15]
- 22] Τοῖς δὲ ὑπὸ σκολοπένδρας δεδηγμένοις κατὰ μὲν τὴν πληγὴν ἐπιθέσθαι δεῖ λελειοτριβημένον μετ' ὄξους ἄλας, ἢ πήγανον ἄγριον· καταντλεῖν δὲ ὀξάλμη τὸν τόπον, πότμημα δὲ προσφέρειν ἀριστολοχίαν μετ' οἴνου, ἢ ἔρφυλλον, ἢ καλαμίνθην, ἢ πήγανον ἄγριον. [Περὶ σκορπίου πληγῆς. ^[5]
- 23] Τοῖς δὲ ὑπὸ σκορπίου πληγεῖσι παραχρῆμα μὲν ἀκριβῶς βοηθεῖ συκῆς ὁπὸς εἰς τὰ τραύματα ἐνσταχθεῖς· αὐτὸς τε ὁ πλήξας σκορπίος λειοτριβηθεὶς καὶ ἐπιτεθεὶς τῷ πληχθέντι τόπῳ, τῆς ἰδίας πληγῆς γίνεται βοηθὸς κατὰ τινὰ ἀντιπάθειαν, ὡς ἔοικε· μετὰ δὲ τοῦτο ἀρμόζει λείος ἐπιτιθέμενος ὁ σκορπίος σὺν ἁλατι καὶ λινοσπέρμῳ καὶ τῇ ἀλθαίᾳ βοτάνῃ· βοηθεῖ δὲ καὶ θεῖον ἄπυρον ἀναληφθὲν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ, καὶ ὡς ἔμπλαστρον ἐπιρρίφειν· ὁμοίως δὲ καὶ χαλβάνη πλατυνηθεῖσα σπληνίου τύπῳ, καὶ καλαμίνθῃ λείᾳ καταπλασσομένη, καὶ ὠμήλυσις ἐν οἴνῳ σκευασθεῖσα, ἐν ἀφεψήματι πηγάνου· βοηθεῖ δὲ τὸ σπέρμα τῆς τριφύλλου πόας λεαινόμενον καὶ ἐπιρρίπτούμενον. Τοπικὰ μὲν οὖν ταῦτα. Μετὰ δὲ τούτων καὶ ποτήμασι χρηστέον ὡς ἀνυσιμωτάτοις· ἔστι δὲ ἀριστολοχίας δίδραχμον, μάλιστα τοῦ φλοιοῦ, σὺν οἴνῳ, γεντιανὴ κεκομμένη, καὶ γλήχων καθεψημένη, καὶ δαφνίδες ἀριθμῶ βραχεῖ λειοτριβούμεναι, καὶ καλαμίνθῃ μετὰ ὀξυκράτου· δεῖ δὲ αὐτὴν ἐπιπολὺ ἐψῆσαι ἐν τῷ ὀξυκράτῳ· καὶ κύπειρος μετ' οἴνου ἢ πηγάνου ὡσαύτως· καὶ συκῆς ὁπὸς, καὶ σίλφιον, εἰ παρείη μὴ παρόντος δὲ, τῷ παρθικῷ χρηστέον ὁπῶ· ποιεῖ δὲ καὶ ὁ τοῦ τριφύλλου καρπὸς πινόμενος καὶ τὸ τοῦ ὠκίμου σπέρμα· τούτοις δὲ πᾶσιν ἀντιπαρατάσσεται λουτροῦ συνεχῆς χρῆσις μετὰ πολλῆς ἰδρώσεως καὶ οἰνοποσία μετὰ κράματος. [Περὶ τῶν ὑπὸ τρυγόνος θαλασσίας πεπληγμένων. ^[20]
- 24] Τοῖς δὲ ὑπὸ τρυγόνος θαλασσίας πληγεῖσιν ἀρμόζει πάντα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅσον μικρὸν ὕστερον ἐπὶ τῶν ἐchioδήκτων ἐροῦμεν. [Περὶ δράκοντος καὶ σκορπίου τῶν ἐκ θαλάσσης.
- 25] Γίνονται δὲ ἰδίως πληγαὶ καὶ ὑπὸ δράκοντος καὶ σκορπίων τῶν ἐκ θαλάσσης· καὶ περιωδυνίας χαλεπὰς φέρουσι, σπανίως δέ ποτε καὶ νομάς ἀρμόζει δὲ πρὸς τὰς πληγὰς αὐτῶν ποτισμὸς ἄψινθίου ἢ ἐλελίσφακου, ἢ θείου σὺν ὄξει τετριμμένου· καὶ αὐτοὶ δὲ ἀναπτυχθέντες καὶ ἐπιτεθέντες τοῖς τραύμασι τὰς ἰδίας ἰῶνται πληγὰς. [Περὶ τῶν ὑπὸ μυγαλῆς δεδηγμένων. ^[5]

] Τοῖς δὲ ὑπὸ μυγαλῆς δηχθεῖσι βοηθεῖ χαλβάνης σπληνῖον ἐπιτεθὲν κατὰ τοῦ δῆγματος, ὡς φάρμακον μετ' ὄξους λελειοτριβημένον, καὶ κρίθινον ἄλευρον μετ' ὄξυμέλιτος ἐπιπλασθέν· καὶ ἡ αὐτὴ δὲ ἡ δακοῦσα μυγαλὴ ἀναπτυσσομένη καὶ ἐπιτιθεμένη τῆς ἰδίας πληγῆς ἀντιφάρμακόν ἐστι, καὶ γλυκείας ροιᾶς ἐφθὰ καταπλασθέντα κοκκία· καὶ πράσα ἐφθὰ καταπλασθέντα καὶ σκόροδα συντετριμμένα καὶ ἡ διὰ τῆς θερμῆς ἄλμης κατάντλησις. Τοπικὰ μὲν ταῦτα· ποτιζόμενον δὲ ἀρήγει ἀβρότονον καθεψηθὲν, εἴτα δι' οἴνου προσφερόμενον· ἔρπυλλος δὲ καὶ χαλβάνη καὶ εὐζωμον διεθέντα οἴνω, καὶ κυπαρίσσου τὰ ἀπαλὰ σφαιρία μετ' ὄξους, καὶ κυκλάμινον μετ' ὄξυμέλιτος, καὶ πύρεθρον σὺν οἴνω, καὶ χαμαιλέοντος τῆς βοτάνης ἡ ῥίζα. Τινὲς δὲ ἀναγράφουσιν, ὅτι καὶ αὐτὴ λειοτριβηθεῖσα ἡ μυγαλὴ πρὸς τὸ ἴδιον πλῆγμα ποτίζεται· τὴν δὲ ἱστορίαν ταύτην ἐν ἄλλοις κειμένην εὐρόντες, παρασημειώσεως μόνον ἡξιώσαμεν· ἔνιοι δὲ φασὶ μὴ ἄλλως ἐλκοῦσθαι τὸν δηχθέντα, εἰ μὴ ἔγκυος ἡ μυγαλὴ τυγχάνει· τότε οὖν φασὶ βοηθεῖν. [Περὶ τῶν ὑπὸ ἐχίδνης δεδηγμένων. ^[15]

²⁷] Τοῖς δὲ ὑπὸ ἐχίδνης δηχθεῖσι βοηθοῦσι τῶν αἰγῶν αἱ σπύραθοι μετ' οἴνου ἀνατεθεῖσαι σπουδαίως καὶ δάφνη ὡσαύτως, καὶ ἀβρότονον καὶ χαλβάνη ἀντὶ σπληνίου ἐπιρρίπτουμένα, καὶ ὀρίγανος χλωρὰ ἀνεθεῖσα, καὶ τῶν ὀρνίθων οἱ νεοσσοὶ ἀναπτυχθέντες καὶ παραχρῆμα προστιθέμενοι· ὀροβινόν τε ἄλευρον μετ' οἴνου πεφυραμένον· καὶ ῥαφάνου φλοιὸς ἰσχυρῶς κοπεῖς, ὥστε λειότατος γίνεσθαι, καὶ σκίλλα ὀπτὴ καὶ χαμαίμηλον λελειωμένα, καὶ ὠμήλυσις δι' ὄξυμέλιτος ἐσκευασμένη, προκατηντλημένου θερμοῦ. Ταῦτα μὲν τοπικῶς ἐπιτιθέμενα· ὠφελεῖ δὲ τοὺς ἐchioδήκτους καὶ βάτος μετ' οἴνου· ἔνιοι δὲ ἄγχουσαν τὴν λεπτόφυλλον βοηθεῖν ἀφηγοῦνται· πίνεται δὲ καὶ λαγωῦ τῆς πιτύας ὅσον τριώβολον ἐν οἴνω, καὶ πράσου χύλισμα ὅσον ἡμικοτύλιον ἐν ἀκράτῳ· καὶ μελισσοφύλλου τῶν φύλλων ὁ χυλός, καὶ πήγανον ἄγριον· ταῦτα δὲ ἐν οἴνω δεῖ ποτίζειν· καὶ αὐτὴ ἡ οἶνοποσία συνεχῶς παραλαμβανομένη, σκόροδά τε ἐσθιόμενα καὶ κρόμμυα, καὶ πράσα ἀπαλὰ, καὶ τάριχος δριμύτατος καὶ πολυτελέστατος· καὶ τὰ μὲν ἀπλᾶ ταῦτα. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ φάρμακον εὐδοκιμοῦν ἐπὶ τῶν ἐchioδήκτων, ὅπερ ἐστὶ σμύρνης, καστορίου, πεπέρεως, σανδαράχης ἀνὰ < α', ἀνήθου σπέρματος ὀξύβαφον τὸ ἥμισυ· ταῦτα λέαινε ἐν γλυκεῖ κρητικῷ, ἢ ἐτέρῳ τινὶ τῶν σπουδαίων. Ἐρασίστρατος δὲ ἐν τῷ περὶ δυνάμεων ἀνεγράψατο, καὶ ἄλλα τινὰ πλείονα βοηθεῖν δυνάμενα τοῖς ἐchioδήκτοις· τὰ δοκιμώτατα δὲ τοιαῦτα· τοὺς τῶν ὀρνίθων ἐγκεφάλους σὺν οἴνω πινομένους, καὶ κράμβης ἡμέρου τοῦ σπέρματος ὀξύβαφον λεῖον πινόμενον μετ' οἴνου· ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸν δάκτυλον καταβάπτειν εἰς πίσσαν ὑγρὰν, ἔπειτα εἰς οἶνον ἀποκλύζοντα πίνειν· τοιαῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἐchioδήκτους. [Περὶ τῶν ὑπ' ἀμφισβαίνης δεδηγμένων. ^[30]

²⁸] Περὶ ἀμφισβαίνης τοπικῶς ἐπεμνήσθημεν, ὅτι πῶς ταῖς πρὸς τὰς ἐχίδνας ἀναγεγραμμέναις βοηθείαις ἐφέυκε βοηθεῖσθαι ὁ ἐξ αὐτῆς πληγεῖς. [Περὶ τῶν ὑπὸ δρυΐνου δεδηγμένων.

²⁹] Τοῖς δὲ ὑπὸ δρυΐνου πληγεῖσιν ἀρμόζει ἀριστολογία σὺν οἴνω πινομένη, καὶ ἡ τρίφυλλος πόα, ῥίζα δὲ ἀσφοδέλου παραπλησίως λαμβανομένη, καὶ δρυὸς πάσης ὁ καρπὸς πινόμενος· καὶ τῆς πρίνου αἱ ῥίζαι κοπτόμεναι καὶ καταπλασσομένην τοπικῶς παρηγοροῦσιν. [Περὶ τῶν ὑφ' αἰμόρρου καὶ διψάδος δεδηγμένων] Αἰμόρρου καὶ διψάδος πρὸς τοῖς πλείστοις τῶν προγενομένων ἀπηγορεύθησαν, ὡς ἀβοήθητοι αἱ δῆξεις· διὸ καὶ τῶν κατ' ἰδιότητα πρὸς τὸ θηρίον τὴν διψάδα ὠφελούντων ἀποροῦσι· δεῖ μὲν οὖν ἀποπειρᾶσθαι τῶν κοινῶν βοηθημάτων· παραχρῆμα δὲ τοὺς κατασχεασμοὺς παραλαμβάνειν, τὴν τε καῦσιν ποιεῖν, καὶ εἰ ὁ τόπος ἐγχωροίη, τὸν ἀκρωτηριασμόν· ἐφεξῆς δὲ τὰς τῶν δριμύων καταπλασμάτων ἐπιθέσεις, ὑπὲρ ὧν εἰρήκαμεν πολλάκις χρησιμεύειν οἶδα καὶ δριμυφαγίας, μάλιστα τὰς ἀπὸ τῶν ταριχηρῶν· ἀκρατοποσία τε καὶ λουτρὸν ὠφελεῖ· ταῦτα συνεχῶς ἐκ μικρῶν διαστημάτων πλεονάκις παραληπτέον, πρὶν κατασκήψῃ τὸ τῶν νοσημάτων εἶδος· ἐκείνων δὲ ἅπαξ ἐπιφανέντων, οὐδοτιοῦν παρὰ τῆς τῶν ἱατρῶν ἐπικουρίας ὄφελος γίνεται· ἐπὶ δὲ τοῦ αἰμόρρου

τὰ αὐτά· καὶ πρὸς τούτοις τὰ ἐν τῷ κοινῷ τῶν βοηθημάτων· οἷον τοὺς κατασχασμοὺς καὶ τὰς καύσεις καὶ δριμυφαγίας, καὶ ἀκρατοποσίας, καὶ ὅσα ὠρίσαμεν ἐπὶ διψάδος· ἔτι δὲ καὶ ἀμπέλου φύλλα ἐφθὰ σὺν μέλιτι λελειωμένα. ^[15]

- ³¹ [Περὶ τῶν ὑφ' ὕδρου δηχθέντων.] Τοῖς ὑφ' ὕδρου δηχθεῖσιν ἀρμόζει ὀρίγανος λεία φυραθεῖσα ὕδατι, κονία τε ἐνεθεῖσα ἐλαίῳ, ἢ ἀριστολοχίας φλοιὸς ἢ ῥίζα λειοτριβηθεῖσα, καὶ κρίθινον ἄλευρον σὺν ὕδατι μετὰ μέλιτος συντετηγός· ποτίζεται δὲ καὶ ἀριστολοχίας δίδραχμον ἐν κράματι ὀξυκράτου κυάθοις δυσίν· ἢ πρασίῳ χυλός, ἢ ἀφέψημα ὁποτέρου σὺν οἴνῳ· πρόσφατόν τε κηρίον προσφερόμενον μετ' ὄξους. [Περὶ τῶν ὑπὸ κεγχριδίου δηχθέντων. ^[5]
- ³²] Τοῖς δὲ ὑπὸ κεγχριδίου δηχθεῖσι θριδακίνης ὁ καρπὸς μετὰ λινοσπέρμου καταπλασσόμενος βοηθεῖ, καὶ θύμβρα, καὶ ἄγριον πήγανον, καὶ ἔρπυλλος σὺν ἀσφοδέλῳ λελειωμένος· ποτιζόμενα δὲ παραχρῆμα, κενταυρίου τῆς ῥίζης « β' σὺν οἴνου κυάθοις γ', ἢ ἀριστολοχίας ῥίζα ὡσαύτως καρδαμόν τε καὶ γεντιανὴ παραπλησίως. [Περὶ τῶν ὑπὸ κεράστου δηχθέντων. ^[5]
- ³³] Τοῖς δὲ ὑπὸ κεράστου δηχθεῖσι καὶ ἀσπίδος συντόμως ὁ ἀκρωτηριασμός ἐπαμύνει· διόπερ ἀνυπερθέτως ἀποκόπτειν δεῖ, ὅσον τὸ δηχθὲν μέρος, ἢ περισαρκίζειν τὰ δηχθέντα μέρη παραχρῆμα καὶ τὰ τούτοις πλησίον· εἴτα δὲ τὰ ὑπολειπόμενα τοῖς καυτηρίοις ἀνικμαστέον· καὶ γὰρ καὶ τούτοις ὁ ἰὸς οἶος ὁ τοῦ βασιλίσκου. [Περὶ τῶν ὑπ' ἀσπίδος δηχθέντων. ^[5]
- ³⁴] Τοῖς δὲ ὑπὸ ἀσπίδος δηχθεῖσιν, ὅσα καὶ τοῖς ὑπὸ κεράστου, ὡς προέγραπται, προσενεκτέον βοηθήματα· ὃν τρόπον γὰρ βοὸς αἷμα ὀξύτατα πηγνυσι τὸ ἐν ταῖς ἀρτηρίαις αἷμα καὶ πνεῦμα, πρὸς τούτων καὶ ὁ ἰὸς, ὡς περ καὶ ὁ τοῦ βασιλίσκου. [Περὶ τῶν ὑπὸ βασιλίσκου δηχθέντων. ^[5]
- ³⁵] Τοῖς δὲ ὑπὸ βασιλίσκου δηχθεῖσιν, ὡς Ἑρασίστρατός φησι, βοηθεῖ καστορίου « α', πινομένη σὺν οἴνῳ· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τῆς μήκωνος ὁπός. Τοιοῦτος μὲν ὁ θηριακὸς τρόπος. ^[5]